

Internationella Fairtrade-kriterier

Sammanfattning

Rättvisemärkt och internationella Fairtrade-kriterier

När du väljer Rättvisemärkt bidrar du till förbättrade arbets- och levnadsvillkor för odlare och anställda i utvecklingsländer.

- Odlare och anställda får förbättrade ekonomiska villkor
- Barnarbete och diskriminering motverkas
- Demokratin och organisationsrätten främjas
- Lokalsamhället utvecklas socialt och ekonomiskt
- Miljöhänsyn och ekologisk produktion främjas

Rättvisemärkt är en oberoende produktmärkning och din garanti för att en produkt uppfyller internationella Fairtrade-kriterier. Rättvisemärkt är den svenska representanten i Fairtrade Labelling Organizations International (FLO).

Internationella Fairtrade-kriterier baseras på ILO-konventionerna för mänskliga rättigheter i arbetslivet samt syftar till ekonomisk utveckling och ökad miljöhänsyn.

Kontrollerna utförs av FLO-Cert, ett oberoende internationellt certifieringsorgan med ISO65-ackreditering. För mer information om hur kontrollerna går till, se www.rattvisemarkt.se.

Kriteriernas indelning

Arbets- och produktionsvillkor varierar oftast från produkt till produkt. Kaffe och kakao odlas till exempel mestadels av odlare som livnär sig på småskaligt jordbruk. För dessa människor är betalningen för råvaran avgörande för familjeekonomin. Te däremot, odlas oftast på större plantager med anställd arbetskraft. Här spelar lönenivån och arbetsvillkoren en viktigare roll. Med detta som bakgrund bygger *de generella* internationella Fairtrade-kriterierna på en uppdelning i *odlare* respektive *anställd arbetskraft*, baserat på minimikriterier och utvecklingskriterier:

- *Minimikriterierna* måste vara uppfyllda för att en producentorganisation ska kunna bli Fairtrade-certifierad.
- *Utvecklingskriterierna* handlar om att kontinuerligt skapa förbättringar utifrån uppfyllda minimikriterier, t ex i fråga om arbetsvillkor och löner samt att hela tiden utveckla verksamheten socialt, ekonomiskt och miljömässigt.

Handeln med råvaran/produkten regleras också genom *handelskriterierna* och de *produktspecifika kriterierna*, med krav på bl a spårbarhet och skriftliga avtal gällande kvantiteter, kvalitet, pris, betalnings- och leveransvillkor. Läs mer om detta sist i dokumentet.

I det följande ges en sammanställning av de generella kriterierna för odlare respektive anställda, samt för handelskriterierna. Samtliga internationella Fairtrade-kriterier finns att läsa i sin helhet på www.fairtrade.net.

Kriterier för odlare

Med odlare avses enskilda individer eller familjer som livnär sig på småskaligt jordbruk och som har gått ihop i en producentorganisation – ofta ett kooperativ, förening eller liknande organisationsform – för att skapa skalfördelar och tillsammans utgöra en starkare kraft i den internationella handeln.

I de fall då det finns en betydande andel fast eller tillfälligt anställda (t ex säsonganställda) inom producentorganisationen gäller även kriterier för anställningsvillkor, ickediskriminering, organisationsrätt, hälsa och säkerhet, m.m.

Minimikriterier

- Demokratisk organisationsstruktur, såsom krav på årsmöten transparent administration.
- Odlaren erhåller en premie utöver minimipriset. Premien investeras i social, ekonomisk och miljömässig utveckling i lokalsamhället. Den kan också investeras i produktionen.
- Beslut som rör premien ska tas på demokratiska grunder.
- Diskriminering pga kön, ålder, etnicitet, funktionshinder politisk eller religiös övertygelse eller sexuell läggning får ej förekomma.
- Plan för miljöhänsyn ska finnas, liksom ansvarig person som arbetar med miljöfrågor utifrån nationell och internationell miljölagstiftning samt utvecklingskriterier.
- Utbildnings- och kontrollsystem gällande bevattning, jordens bördighet och risk för erosion.
- Kriterierna för bekämpningsmedel följer WHO:s och FAO/UNEP:s listor över förbjudna kemikalier samt PAN:s ”Dirty dozen”.
- Säker förvaring och hantering av eventuella bekämpningsmedel är ett krav, samt tydlig märkning av dessa.
- GMO är ej tillåtet.

Löner för eventuell *anställd arbetskraft* ska ligga i nivå med eller överstiger den lagstadgade minimilönen i landet, eller utgå från ett regionalt genomsnitt. Tvångs- eller slavarbete får inte förekomma och barn under 15 år får inte anställas. Barnarbete motverkas genom att föräldrarna får förbättrad ekonomi. Barn kan hjälpa till på gården, men detta får inte inverka negativt på skolgången eller barnets sociala utveckling. Organisationen verkar för, och kan i dokumentation bevisa, att anställda kan gå med i fackföreningar eller organisera sig på annat sätt. Representer från fackföreningar har fri tillgång till arbetsplatsen.

Utvecklingskriterier

- Krav på utvärdering av verksamheten, verksamhetsplanering för framtiden och förbättrad informations spridning till medlemmarna. Genom information och utbildning får medlemmarna ökad insyn i styrning och administration.
- Krav på årlig plan och budget för premieinvesteringar vid försäljningsstart.
- Producentorganisationen ökar successivt sin kapacitet att exportera sin råvara direkt ut på marknaden, genom t ex direktkommunikation med köpare och egna förädlingsprocesser.
- Minoritetsgrupper ska ges stöd i att få ut mer av Fairtrade, t ex genom att tilldelas ansvarsfulla poster inom organisationen.
- ICS (Internal Control System) utarbetas för att införliva miljöhänsyn i alla delar av organisationen. Här ingår t ex skydd av och ”buffertzoner” för vatten, skog och land samt avfallshantering, produktionsteknik och vattenanvändning som inte skadar miljön.

Då det finns *anställd arbetskraft* ska en anställningspolicy finnas senast tre år efter initial certifiering, omfattande aspekter såsom ickediskriminering, organisationsrätt, anställningsvillkor, hälsa och säkerhet. Lönenivåer för anställd arbetskraft ökas successivt. Om det inte finns en aktiv eller erkänd fackförening i området, ska organisationen uppmuntra de anställda att utse en arbetarkommitté, som därtill ges utbildning i arbetsrättsliga frågor av producentorganisationen.

Kriterier för anställd arbetskraft

Anställd arbetskraft utgörs oftast av människor som jobbar på plantager eller i fabriker som ägs och drivs privat. Kriterierna för anställd arbetskraft handlar framförallt om anställningsvillkor samt hänsyn till de anställdas hälsa och säkerhet.

Minimikriterier

- CSR (Corporate Social Responsibility) är en viktig del i företagets verksamhet
- Arbetsgivaren är ansvarig för att ledning och anställda på alla nivåer informeras om de rättigheter och skyldigheter som Fairtrade-certifieringen innebär.
- De extra intäkter som minimipriset ger ska främja de anställdas sociala och ekonomiska utveckling.
- En premie för sålda varor betalas ut till en premiekommitté, för investeringar i lokalsamhället. Beslutet för hur premien används tas av premiekommittén, under demokratiska former. Premien får inte investeras i produktionen, då sådana investeringar ligger på företagets ansvar.
- Arbetsplatsen ska vara säker för de anställda. Vid behov ska de få arbetskläder som skyddar vid arbete.
- De anställda får information om och utbildning kring hälsa och säkerhet. Det ska finnas rent dricksvatten, toaletter, god ventilation, nödutgångar, brandutrustning samt första hjälpen.
- Fria hälsokontroller erbjuds de anställda.
- All form av diskriminering är förbjuden, t ex pga kön, ålder, civilstånd, funktionshinder, etnicitet, facklig anslutning, politisk eller religiös övertygelse eller sexuell läggning.
- Hot, bestraffningar och sexuella trakasserier får inte förekomma.
- Alla fast anställda arbetar har anställningsavtal, som specificerar ansvarsområden, lön och arbetstid, minst två veckors semester, sjukersättning och –frånvaro. Socialförsäkring betalas av arbetsgivaren.
- All övertid är frivillig och ska ersättas.
- Mammaledighet uppgår till minst åtta veckor, för vilket lön utgår.
- Lönerna ska ligga i nivå med eller överstiger den lagstadgade minimilönen i landet, eller utgå från ett regionalt genomsnitt.
- Tvångs-/slavarbete är förbjudet, liksom anställning av barn under 15 år.
- Arbetsysslor som innefattar risker, t ex hantering av kemikalier, får inte utföras av personer under 18 år, av funktionshindrade eller av gravida/ammande kvinnor.
- Alla anställda har rätt att organisera sig fackligt och att som grupp förhandla sina arbetsvillkor gentemot arbetsgivaren. Representanter från fackföreningar har fri tillgång till arbetsplatsen.
- Plan ska finnas för miljöhänsyn, liksom dokumentation för markanvändning, drift av jordbruk och användning av eventuella bekämpningsmedel.
- Mängden avfall ska minskas, återanvändas och återvinnas i så hög grad som möjligt. Avfallsvatten får inte påverka vattenkvalitet, mark eller födoämnen.
- Kriterierna för bekämpningsmedel följer WHO klass 1a, PAN:s ”Dirty dozen” och FAO/UNEP:s lista över förbjudna kemikalier.
- Säker förvaring och hantering av eventuella bekämpningsmedel är ett krav, samt tydlig märkning av dessa. Det ska finnas en plan för hur bekämpningsmedel fhasas ut.
- GMO är ej tillåtet.

Utvecklingskriterier

- Ett år efter initial certifiering ska det finnas en plan för fortsatt social utveckling.
- Ett år efter initial certifiering ska alla inom företaget ha kunskap om certifieringen och Fairtrade, om de rättigheter och skyldigheter som detta innebär för samtliga inom företaget.
- Kompetensutveckling och utbildning inom relevanta områden för de anställda. Extra hänsyn tas i detta avseende till kvinnors samt minoritetsgruppers behov.
- Minoritetsgrupper ska ges stöd i att få ut mer av Fairtrade, t ex genom att tilldelas ansvarsfulla poster inom organisationen.
- Barn till fast anställda ska ha tillgång till utbildning och skolgång inom ett år efter initial certifiering.

- ☑ Mammaledigheten ska årligen ökas med en vecka för att till slut uppgå till minst 12 veckor.
- ☑ Lönenivåerna ökas successivt.
- ☑ Bostäder ska vid behov erbjudas de anställda till en rimlig kostnad. Boendet ska vara i gott skick med nödvändiga faciliteter för hygien och trygghet.
- ☑ Kontinuerlig utbildning för de anställda kring hälsa och säkerhet på arbetsplatsen. Fri grundläggande sjukvård erbjuds och sjukstuga ska finnas på arbetsplatsen.
- ☑ I länder där det finns kollektivavtal inom aktuell sektor ska arbetsgivaren följa detta inom ett år efter initial certifiering.
- ☑ Arbetsgivaren ska sträva mot att alla fast anställda erhåller pensionsförsäkring
- ☑ De som är tillfälligt anställda under minst en tremånadersperiod ska ha anställningsavtal samt samma arbetsvillkor och förmåner som fast anställda.
- ☑ Krav på plan för hantering av miljörisker. Det ska finnas buffertzoner kring odlingen för att bevara biologisk mångfald och skydda djur, natur och vatten. Även diversifiering av grödor och återplantering.
- ☑ Återvinning av avfall och annat material sker i så hög grad som möjligt.
- ☑ Vattenanvändning ska inte leda till föroreningar, försaltning av jord eller ökenspridning.
- ☑ Vatten- och energiförbrukning ska minimeras. Förnybara energikällor ska användas så långt det går.
- ☑ Eventuella bekämpningsmedel som används undantagsvis fasas successivt ut.

Handelskriterier

Handelskriterierna gäller alla aktörer som handlar med (köper och säljer) Fairtrade-certifierade produkter/råvara, fram till och med att produkten förpackas och märks. Handelskriterierna omfattar de generella handelskriterierna samt förteckningen över minimipris och premie.

Generella handelskriterier

De generella handelskriterierna är indelade i sex olika kategorier:

- *Certifiering* – samtliga handelsaktörer som köper/säljer (tillverkar/förpackar/märker) Fairtrade-certifierad råvara och/eller hanterar pris och premie inspekteras och certifieras.
- *Spårbarhet* – produkter/råvara som köps och säljs som Fairtrade/Rättvisemärkt måste alltid ha producerats av Fairtrade-certifierade producentorganisationer och vara spårbara genom hela handelskedjan, genom dokumentation och tydlig märkning. Syftet är att, gentemot såväl handelsaktörer som konsumenter, säkerställa äktheten bakom varje Rättvisemärkt produkt.
- *Avtal* – det ska alltid finnas ett skriftligt avtal mellan köparen och den Fairtrade-certifierade producentorganisationen. Detta avtal bygger på ömsesidighet och tydlig dokumentation, gällande bl a volymer, kvalitet, pris samt betalnings- och leveransvillkor.
- *Långsiktiga handelsrelationer* – Fairtrade/Rättvisemärkt syftar till att ge producentorganisationer i utvecklingsländer långsiktig tillgång till en internationell marknad, genom handelsrelationer som bygger på ömsesidig respekt, transparens och engagemang. I detta är också informationsutbyte en viktig del, framförallt för producentorganisationen som då mer effektivt kan planera för sin produktion och leveranser.
- *Förfinansiering* – Producentorganisationen kan begära förfinansiering av köparen, med upp till 60 procent av det avtalade priset (ordervärdet).
- *Prissättning* – Prissättningen för en Fairtrade-certifierad råvara påverkas bl a av minimipriset, premien och den ”ekologiska prisdifferentialen”, samt i övrigt av utbud och efterfrågan. Mer information om minimipris, premie finns specificerat, per produktkategori, i *förteckningen över minimipris och premie*.

Förteckning över minimipris och premie

Innehåller information om minimipris, premie och ekologisk prisdifferential per produktgrupp.

Produktspecifika kriterier

Innehåller produktspecifika tillägg till de generella kriterierna samt handelskriterierna.